

NORGES BANKS OPPGJØRSSYSTEM

Årsrapport 2021

FINANSIELL STABILITET
INTERBANKOPPGJØR

NORGES BANK

Innhold

1	Innledning	3
2	Drift av NBO	3
3	Leverandører av IT-løsninger til NBO	3
4	Utviklingsoppgaver	4
4.1	Oppgradering av systemløsninger	4
4.2	Ny løsning for realtidsbetalinger	4
4.3	Ny standard for betalingsmeldinger – ISO 20022	5
4.4	Nye EØS-regler om oppgjørdisiplin mv.	5
5	Beredskap	6
5.1	Beredskapsplaner.....	6
5.2	Beredskapsøvelser	6
5.3	Samarbeid med bankene.....	7
6	Risikobildet	7
7	Etterlevelse	8
7.1	Internasjonale anbefalinger	8
7.2	Revisjoner og overvåking.....	9
8	Nøkkeltall og endringer i 2021	9
8.1	Kontohold.....	9
8.2	Kriterier for kontohold i Norges Bank	10
8.3	Omsetning	11
8.4	Låneadgang i Norges Bank	13
8.5	Priser og gebyrer i NBO	13

1 Innledning

Formålet med Norges Banks oppgjørssystem (NBO) er å gjennomføre sikre og effektive oppgjør av betalinger mellom banker og andre foretak i finansiell sektor som har konto i Norges Bank. NBO består av kjernesystemet RTGS (Real Time Gross Settlement) for gjennomføring av betalingsoppgjør, og et delsystem for å håndtere bankenes sikkerhetsstillelse for lån (SIL). Som hovedkanal for betalingsoppdrag og andre finansielle meldinger benyttes det globale SWIFT¹-nettverket. Kontohavere i NBO har også tilgang til sin konto via en nettbanklignende løsning (NBO Online) basert på kommunikasjon gjennom et eget sikret nett. Den enkelte kontohaver har som hovedregel én hovedkonto, én lånekonto og én eller flere underkontoer.

NBO skal oppfylle relevante internasjonale standarder og krav til samfunnskritisk infrastruktur. Årsrapporten for 2021 omhandler hovedaktiviteter og tiltak for å ivareta formålet.

Ved utgangen av 2021 hadde 118 banker konto i Norges Bank, en reduksjon fra 122 i 2020. Av disse deltok 21 banker direkte i oppgjør av avregninger i NBO. Ved utgangen av året hadde bankene folio- og reserveinnskudd på 23,4 milliarder kroner. Én bank og Bankenes sikringsfond har avtale om beredskapskonto som kan tas i bruk i særskilte situasjoner. CLS Bank, fire sentrale motparter og den internasjonale oppgjørskontobanken BIS har også konto i Norges Bank. Antall kontoer totalt ved utgangen av 2021 var 126, en reduksjon fra 130 i 2020.

I NBO ble det i 2021 gjort opp betalinger for om lag 301 milliarder kroner i daglig gjennomsnitt, en reduksjon fra 421 milliarder i 2020. Norges Bank gjennomførte en rekke tiltak for å dempe tilbakeslaget i norsk økonomi og markeduroen knyttet til koronapandemien, blant annet i form av ekstraordinære likviditetspolitiske tiltak (F-lån og F-innskudd) og lettelser i *Retningslinjer for sikkerhetsstillelse for lån i Norges Bank*. De fleste av disse tiltakene ble avvirket eller reversert i 2021, og de siste ekstraordinære F-lånene til bankene forfalt i august 2021. Den midlertidige dollarlikviditetsordningen mellom Federal Reserve og Norges Bank ble avsluttet ved årsskiftet 2021/2022.

Nøkkeltall for NBO i 2021 er nærmere omtalt i kapittel 8.

2 Drift av NBO

Norges Bank har et mål om at oppgjørskjernen i NBO skal være effektiv, sikker og uten vesentlige avvik. Med unntak av ett kortvarig avbrudd i kjernesystemet (RTGS) 19. februar og ett avvik i kommunikasjonsløsningen (SWIFT) etter stengetid 12. juli har driften av oppgjørssystemet vært stabil gjennom 2021.

Det har også vært noen tilfeller der feil i systemene hos banker eller andre aktører har gjort det nødvendig for Norges Bank å utvide åpningstiden for NBO for å få gjennomført betalingsoppgjørene samme dag. I 2021 ble åpningstiden for NBO utvidet fire ganger.

3 Leverandører av IT-løsninger til NBO

De eksterne leveransene av drifts- og systemløsninger for NBO er regulert i avtale med hver leverandør. Systemløsningen for oppgjørssystemet leveres av det italienske selskapet Nexi

¹ SWIFT: Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

Payments S.p.A. (tidligere SIA S.p.A.)², mens systemløsningen for å registrere bankenes sikkerhetsstillelse for lån i Norges Bank og å beregne låneadgangen i NBO, leveres av det tunisiske selskapet Vermeg Solutions.

Etter en anbudsprosess om leveranse av IT-driftstjenestene, inngikk Norges Bank i november 2019 avtale med Basefarm AS som ny leverandør av IT-driftstjenester for NBO som et samfunnskritisk system. Et mål for overgangen til ny plattform er å oppnå høyere driftsikkerhet. Norges Banks plattform for samfunnskritiske systemer (PSS) er utformet for å ivareta høye krav til tilgjengelighet, og sikkerhet for NBO. Et viktig tiltak var å etablere en IT-driftsløsning for NBO som er adskilt fra Norges Banks øvrige IT-løsninger.

Overgang fra tidligere³ til ny plattform og IT-driftsleverandør ble gjennomført i oktober 2021 uten at det oppsto driftsforstyrrelser. I forbindelse med overgangen har Norges Bank samtidig styrket den interne systemforvaltningen og sikkerhetsoppfølgingen av IT-løsningen for NBO.

4 Utviklingsoppgaver

4.1 Oppgradering av systemløsninger

Systemløsningene for NBO oppgraderes regelmessig i tråd med leverandørenes anbefalinger, både for å få effektiv kundestøtte og for å sikre at løsningene er på anbefalt sikkerhetsnivå. På grunn av omleggingen av Norges Banks IT-systemer høsten 2021 har det vært færre oppgraderinger enn normalt i 2021.

I tillegg gjennomføres oppgraderinger i den grad det er behov for ny funksjonalitet. Dette er drevet av teknologisk utvikling og tilpasning til standarder. Det er også behov for oppretting av feil og mangler som avdekkes i testing og løpende drift.

For at driften skal skje på en betryggende måte, gjennomføres omfattende testing før omlegginger. Endringer og oppgraderinger gjøres utenfor normal arbeidstid og ofte i helger når systemene ikke er i ordinær drift.

4.2 Ny løsning for realtidsbetalinger

En velfungerende løsning for realtidsbetalinger er en viktig del av et effektivt betalingssystem. Slike betalinger innebærer at mottaker får pengene få sekunder etter at betalingen er igangsatt. Andelen av betalinger som gjennomføres i realtid vil trolig øke i årene som kommer.

Norges Bank har de to siste årene vurdert om realtidsbetalinger bør gjøres opp enkeltvis og direkte i sentralbankpenger, eller om dagens oppgjørsløsning bør videreutvikles basert på gjeldende arbeidsdeling mellom Norges Bank og banknæringen. Norges Bank besluttet i oktober 2021 å innlede forhandlinger med Den europeiske sentralbanken (ESB) om deltakelse i TIPS⁴ som er en ny europeisk løsning for realtidsbetalinger. En endelig beslutning om deltakelse i TIPS vil først kunne tas etter at forhandlingsprosessen er fullført og resultatet anses akseptabelt.

² I pressemelding publisert 4. oktober 2020 opplyste SIA at en intensjonsavtale var inngått med Nexi S.p.A. om sammenslåing av de to italienske selskapene. Sammenslåingen ble sluttført i desember 2021, og medførte at SIA ble innlemmet i Nexi og endret navn til Nexi Payments S.p.A.

³ IT-driftstjenestene for NBO ble frem til oktober 2021 levert av TietoEVERY Norway AS.

⁴ TIPS: TARGET Instant Payment Settlement.

4.3 Ny standard for betalingsmeldinger – ISO 20022

I NBO benyttes i dag standard meldingsformater utviklet av SWIFT (SWIFT FIN) for alle betalingsmeldinger og annen kommunikasjon til og fra NBO. Meldingene kan bære begrenset mengde informasjon. I tillegg benyttes de forhåndsdefinerte feltene ofte ulikt fra system til system, og mye av informasjonen legges inn i fritekstfeltet. Dette begrenser i for stor grad mulighetene for mer automatisert behandling av betalinger hos bankene og deres kunder.

Det er bred enighet både internasjonalt og nasjonalt om at meldingsformatene i betalingsinfrastrukturen bør erstattes med ISO 20022-standard. I 2018 besluttet derfor styret i SWIFT at en rekke av dagens SWIFT FIN-meldinger skal erstattes med ISO 20022-meldinger for grensekryssende betalinger. Standardiseringen vil gjøre det mulig for bankene og andre aktører i den finansielle infrastrukturen å bruke meldinger på tvers av ulike infrastrukturer. Videre vil økt standardisering på tvers av landegrensene gjøre det enklere for bankene å oppfylle myndighetskrav (hvitvaskingsregler mv.). ISO 20022-meldingene rommer dessuten mer informasjon enn de formatene som nå er i bruk, og legger dermed til rette for økt automatisering og mer effektiv behandling av betalinger i fremtiden.

I 2020 startet Norges Bank et arbeid sammen med banknæringen for å forberede overgangen til ISO 20022 i NBO og i andre sentrale deler av betalingsinfrastrukturen. Dette omfatter en forstudie av hvordan NBO kan ta i bruk den nye meldingsstandarden.

Siden høsten 2020 har Norges Bank samarbeidet med sentralbankene i Sverige og Island og leverandøren av kjernesystemet for NBO for å tilpasse ISO 20022-meldingene for bruk i Norden. Tilpasninger av ISO 20022-meldingene for NBO gjøres i samråd med en arbeidsgruppe som består av representanter fra DNB Bank ASA, Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Bits AS og TietoEVERY Norway AS. Samtlige banker med konto i Norges Bank fikk tilbud om å delta i arbeidsgruppen.

De nye ISO 20022-baserte meldingene innebærer at meldingsutvekslingen vil skje direkte mellom aktører i finanssektoren og Norges Bank. Spesifikasjonene for de nye ISO 20022-meldingene, migreringsstrategi og overordnet tidsplan for overgangen til ISO 20022 i NBO ble kunngjort i første kvartal 2022. De nye meldingene planlegges tatt i bruk for NBO innen utgangen av 2025.

4.4 Nye EØS-regler om oppgjørdisiplin mv.

Nye EØS-regler (CSDR)⁵ om oppgjørdisiplin i handel med verdipapirer trådte i kraft 1. februar 2022, jf. *kommisjonsforordning om utfyllende bestemmelser angående reguleringstekniske standarder for oppgjørdisiplin (EU 2018/1229 av 25. mai 2018)*. Formålet med forordningen er å bidra til økt oppgjørgrad i verdipapiroppgjør ved blant annet å ilegge gebyr ved forsinket oppgjør.

De nye EØS-reglene kan ha betydning for behandlingen av verdipapirer som pantsettes i Euroclear Bank SA/NV og i Clearstream Banking SA som sikkerhet for lån i Norges Bank. Norges Bank har derfor, gjennom endringer i vilkårene for kontohold, innført mer presise regler for pantsettelse og frigivelse av slike verdipapirer og særskilte regler om ansvaret for eventuelle gebyrer.

⁵ CSDR: Central Securities Depository Regulation (forordning (EU) nr. 909/2014 av 23. juli 2014).

I tillegg til endringer som følger av nye EØS-regler om oppgjørdisiplin, er reglene om behandling av pantsatte verdipapirer ved forfall eller uttrekning innskjerpet.

Endringene i kontoholdsvilkårene ble sendt på høring til berørte banker og sentrale motparter og til Finans Norge i oktober 2021. I høringsrunden ble det mottatt og besvart to henvendelser med avklarings spørsmål om operasjonelle forhold.

Reviderte vilkår for kontohold for henholdsvis banker og sentrale motparter, samt revidert driftsmønster for NBO, ble kunngjort i rundskriv 8/2021 og trådte i kraft 1. januar 2022.

5 Beredskap

5.1 Beredskapsplaner

For å styrke robustheten og effektiviteten i NBO er det etablert beredskapsløsninger for sentrale driftsfunksjoner og for datakommunikasjon med andre sentrale aktører. Beredskapsplanverket består av en overordnet plan og detaljerte avviks- og beredskapsrutiner. De operasjonelle avviks- og beredskapsrutinene oppdateres jevnlig og ved endringer i driftsrutinene. Det er også etablert felles rutiner for avvikshåndtering mellom Norges Bank og eksterne aktører som sender avregninger og betalingsoppdrag til oppgjør i NBO, som Bits AS/NICS, Euronext VPS og CLS Bank⁶.

5.2 Beredskapsøvelser

Norges Bank utarbeider årlig en øvelsesplan med interne øvelser og øvelser som planlegges og gjennomføres i samarbeid med andre aktører.

I 2021 ble det gjennomført fire øvelser av den forsterkede beredskapsløsningen for oppgjørssystemet⁷. Internasjonalt deltok Norges Bank i én øvelse i regi av SWIFT og tre øvelser i regi av CLS. I tillegg gjennomføres det årlige telefonkonferanser mellom sentralbankene og CLS for å øve på effektiv kommunikasjon i avvikssituasjoner.

Banker som deltar i NICS (Norwegian Interbank Clearing System)⁸, men som normalt benytter annen oppgjørspartner enn Norges Bank, må ha en alternativ oppgjørspartner. I de fleste tilfeller vil dette være Norges Bank. Dersom den primære oppgjørspartneren ikke er i stand til å utføre sin funksjon som oppgjørspartner, kan Bits AS fatte beslutning om at Norges Bank overtar som oppgjørspartner for de aktuelle bankene. I juni deltok Norges Bank i en øvelse i regi av DNB Bank ASA for å gjennomgå prosedyrene for å skifte til Norges Bank som oppgjørspartner. Som en oppfølging av denne øvelsen avholdt Norges Bank, NICS Drift⁹ og en bank i september en felles øvelse for å gjennomføre en slik omlegging operasjonelt i NBO.

⁶ CLS: Continuous Linked Settlement er et internasjonalt system for oppgjør av handler med valuta. Bankene som benytter CLS til oppgjør i norske kroner, foretar innbetalinger til og mottar utbetalinger fra CLS via CLS Banks konto i NBO.

⁷ Den forsterkede beredskapsløsningen Market Infrastructure Resiliency Service (MIRS) er en tjeneste levert av SWIFT som kan benyttes for å gjennomføre oppgjør dersom de ordinære driftsløsningene for NBO er utilgjengelig.

⁸ Interbanksystemet NICS er bankenes felles system for avregning av betalingstransaksjoner. Systemeier og ansvarlig for NICS er Bits AS, bank- og finansnæringens infrastrukturselskap.

⁹ Bits AS har inngått avtale med Mastercard Payment Systems Infrastructure om teknisk drift og forvaltning av interbanksystemet NICS.

I november gjennomførte Norges Bank og Bankenes sikringsfond en øvelse av prosedyrene for aktivering, disponering og deaktivering av sikringsfondets beredskapskonto i Norges Bank.

Norges Bank har gjennomført øvelser av ulike utfallsscenarioer som forberedelse til overgangen til ny driftsplattform for NBO. Norges Bank har også deltatt på en cyberøvelse i regi av FS-ISAC¹⁰ som berørte NBO.

Øvelsene følges opp med erfaringsutveksling og tiltak for å styrke avviksrutiner og beredskapsmessig håndtering. Det ble ikke avdekket feil eller mangler med vesentlig betydning for driftsstabiliteten i NBO under øvelsene i 2021.

5.3 Samarbeid med bankene

Norges Bank har etablert NBO kontinuitetsforum som et samarbeidsorgan med banker og andre sentrale aktører i den finansielle infrastrukturen. Forumet skal styrke kommunikasjonen og øke kompetansen hos deltakerne om sammenhengene i betalingssystemet. Videre skal forumet samordne beredskapsplaner og koordinere håndtering av vesentlige avvik i betalingsinfrastrukturen som kan påvirke betalingsoppgjørene i NBO. Et avvik hos en av de sentrale aktørene vil raskt få betydning for andre aktører. God samhandling i håndteringen av slike situasjoner vil derfor bidra til å begrense skadevirkningene. Det ble avholdt to møter i forumet i 2021. Det har i tillegg vært jevnlig digitale statusmøter for å utveksle erfaringer med håndteringen av covid-19. I tillegg har NBO kontinuitetsforum avholdt telefonkonferanse for å koordinere håndteringen av en avvikssituasjon i 2021.

6 Risikobildet

Trusselbildet for digital infrastruktur har blitt mer alvorlig de siste årene, og norske sikkerhetsmyndigheter advarer mot angrep fra både statlige aktører og internasjonal organisert kriminalitet. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) fastslår i sin trusselvurdering for 2022¹¹ at nettverksoperasjoner fortsatt utgjør en alvorlig trussel mot Norge. PST viser til operasjonene mot Stortinget i 2020 og 2021 som eksempler på svært alvorlige hendelser.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) observerte en tredobling av alvorlige cyberhendelser mot offentlige og private virksomheter i Norge fra 2019 til 2021, og opplyser at en del av disse er utført av trusselaktører som opererer på vegne av fremmede stater. NSM opplyser at slike aktører i 2021 lyktes med å bryte seg inn i norske nettverk (myndigheter og private virksomheter), og at det i all hovedsak er Kina og Russland som står bak disse operasjonene. PST venter at Kina og Russland vil fortsette med nettverksoperasjoner mot Norge i 2022. Det advares om at i ytterste konsekvens kan grunnleggende nasjonale funksjoner¹² bli rammet av denne typen digitale operasjoner, med forsinkelser og brudd i tjenesteleveranser som resultat. NSM understreker at det aldri har vært viktigere eller mer komplekst å beskytte Norge, og peker på situasjonen i Ukraina og et sikkerhetsbilde som er uoversiktlig og i stadig utvikling.

¹⁰ FS-ISAC: Financial Services Information Sharing and Analysis Center. Norges Bank er medlem av FS-ISAC som basert på sin etterretningsplattform og nettverk av eksperter arbeider for å forutse, dempe og svare på cybertrusler mot finansielle tjenester.

¹¹ Forsvarets etterretningstjeneste, Politiets sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet la frem sine åpne trussel- og risikovurderinger for 2022 11. februar 2022.

¹² Med grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) menes funksjoner som er av en slik art at et eventuelt bortfall vil true statens evne til å ivareta Norges suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform.

NBO ble utpekt som skjermingsverdig objekt etter sikkerhetsloven i 2012, og var dermed blant de første objektene som ble utpekt etter innføring av ordningen i 2010. Etter at Norges Bank gjennomførte en fornyet skade- verddivurdering i 2020, utpekte Finansdepartementet i januar 2021 NBO som den første av de skjermingsverdige verdiene i sin sektor etter ny sikkerhetslov (2019).

De siste årene har Norges Bank iverksatt omfattende tiltak av forebyggende karakter for å hindre at hendelser i cyberdomenet skal få konsekvenser for oppgjørssystemet. Det interne IT-sikkerhetsmiljøet er vesentlig styrket, og i oktober 2021 ble den nye driftsplattformen for NBO tatt i bruk. Overgangen til ny driftsplattform for NBO gir en bedre teknisk beskyttelse av systemene, og nivået på de tekniske sårbarhetene er redusert.

7 Etterlevelse

7.1 Internasjonale anbefalinger

Drift og utvikling av oppgjørssystemet skal følge relevante internasjonale anbefalinger og krav til samfunnskritisk infrastruktur. CPMI-IOSCOs¹³ prinsipper for finansiell infrastruktur (*Principles for Financial Market Infrastructures – PFMI*, utgitt april 2012) utgjør en internasjonal standard for finansiell infrastruktur. Prinsippene benyttes av sentralbankene til å vurdere sentrale systemer i den finansielle infrastrukturen i hvert land, inkludert sentralbankenes egne oppgjørssystemer. Norges Bank publiserte i 2017 sin første egen- vurdering av NBO etter disse internasjonale prinsippene. Egen- vurderingen ble oppdatert i 2019 og publisert i 2020, både på norsk og engelsk. Alle relevante prinsipper vurderes som oppfylt.

De internasjonale prinsippene (PFMI) ble i 2016 supplert med en veiledning for cybersikkerhet (*Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures*, utgitt juni 2016). Dette er en oppfølging av utviklingen i risikobildet for finansiell infrastruktur internasjonalt, med større vekt på tiltak mot internettbaserte trusler. En første vurdering av NBO etter denne veiledningen ble gjennomført i 2017, og de fleste hovedpunktene ble ansett å være helt eller delvis oppfylt. På områdene cyberrisikostyring, cyberøvelser og tekniske sikringstiltak ble det i vurderingen påpekt behov for nye tiltak. Med den metoden for risikostyring som er videreutviklet i 2020/2021 og etableringen av ny IT-driftsplattform for NBO i 2021, er kravene til cyber- risikostyring og tekniske sikringstiltak i større grad oppfylt.

CPMI publiserte i 2018 en strategi for å redusere risikoen for svindel i sentrale inter- banksystemer (*Reducing the risk of wholesale payments fraud related to endpoint security*, utgitt mai 2018). Strategien omfatter i stor grad de samme områdene for risikostyring som PFMI-prinsippene, men fokuset er på svindel. Hensikten er å avverge lignende hendelser som rammet sentralbanken i Bangladesh i 2016 og Bank of Valetta i 2019. I strategien fra CPMI er «endpoint» definert som «et sted og tidspunkt hvor informasjon om betalingsinstruksjoner utveksles mellom to parter, på vegne av seg selv eller andre». Det vil si at et «endpoint» ikke er det som tradisjonelt menes med et endepunkt i et system, men en node eller et punkt hvor betalingsinstruksjoner utveksles mellom to parter. Norges Bank kartlegger og følger opp risikoen for svindel i systemløsningene for NBO.

¹³ CPMI: *Committee on Payments and Market Infrastructures* med deltakere fra sentralbanker.
IOSCO: *International Organization of Securities Commissions* med deltakere fra tilsynsmyndigheter for verdipapirmarkedet.

7.2 Revisjoner og overvåking

Norges Banks eksterne revisor Deloitte har, i forbindelse med den årlige revisjonen av Norges Banks regnskap i 2021, også gjennomgått relevante funksjoner i NBO.

Norges Bank er konsesjonsmyndighet for interbanksystemer (avregnings- og oppgjørssystemer) etter lov om betalingssystemer mv. og fører tilsyn med systemer som har konsesjon. Videre utøver Norges Bank en overvåkingsfunksjon med betalingssystemet og annen finansiell infrastruktur etter sentralbankloven. Som overvåkings- og tilsynsmyndighet legger Norges Bank blant annet vekt på at systemene skal tilfredsstillende internasjonale anbefalinger for finansiell infrastruktur, jf. avsnitt 7.1. Norges Bank har også en intern overvåking av NBO på grunnlag av disse anbefalingene. Informasjon om og resultater fra overvåkingen publiseres i den årlige rapporten *Finansiell infrastruktur*.

NBO revideres av internrevisjonen i Norges Bank hvert tredje år. Slik revisjon ble sist foretatt i 2019.

8 Nøkkeltall og endringer i 2021

8.1 Kontohold

Ved utgangen av 2021 hadde 118 banker konto i NBO, en reduksjon fra 122 i 2020. Én bank og Bankenes sikringsfond har avtale om beredskapskonto som kan tas i bruk i særskilte situasjoner.

I tillegg har CLS Bank en konto i NBO for daglig oppgjør av kronedelen av handel med valuta. EuroCCP NV, LCH Limited, LCH SA og SIX x-clear AG er sentrale motparter i handel med finansielle instrumenter og har også konto i NBO. Videre har Den internasjonale oppgjørskontobanken (BIS) konto i NBO. Antall kontoer totalt i NBO ved utgangen av 2021 var 126, en reduksjon fra 130 i 2020.

Følgende endringer er gjennomført i løpet av 2021:

- Helgeland Sparebank endret navn til SpareBank 1 Helgeland 15. mars.
- Surnadal Sparebank og SpareBank 1 Nordvest ble slått sammen med virkning fra 3. mai og videreført under navnet SpareBank 1 Nordmøre.
- Sparebanken Telemark og SpareBank 1 BV ble slått sammen med virkning fra 1. juni og videreført under navnet SpareBank 1 Sørøst-Norge.
- Kontoholdet for Safe Deposit Bank of Norway AS ble sagt opp av Norges Bank og avviklet 1. september.
- Lillestrøm Sparebank endret navn til Romerike Sparebank 9. september.
- TF Bank Norge avsluttet sitt kontohold i Norges Bank 13. desember.

Tabell 1. Noen nøkkeltall for NBO de siste fem årene

	2021	2020	2019	2018	2017
<i>Daglig gjennomsnitt, mrd. kroner</i>					
- Omsetning	301	421	259	248	236
- Bankenes innskudd	33	35	34	35	35
- Låneadgang	418	498	303	287	266
<i>Daglig gjennomsnitt, antall</i>					
- Betalingsoppdrag	3 188	2 935	2 745	2 555	1 958
<i>Antall ved utgangen av året</i>					
- Kontoer	126	130	130	136	132
- herunder kontoer for banker	118	122	123	127	124
- Brukere av NBO Online	539	550	600	615	575

8.2 Kriterier for kontohold i Norges Bank

Ny sentralbanklov¹⁴ og låneforskrift¹⁵ fra 2020 innebar endringer i kriteriene for hvilke institusjoner som kan få konto i Norges Bank og hvilke vilkår som gjelder for kontoholdet. Et hovedkrav er at kontohold skal fremme formålet for sentralbankvirksomheten som er *å opprettholde en stabil pengeverdi og fremme stabilitet i det finansielle systemet og et effektivt og sikkert betalingssystem*. I låneforskriften skilles det mellom *pengepolitiske motparter*, som har tilgang til alle Norges Banks innskudds- og låneordninger, og *andre motparter*, som kan få tilgang til Norges Banks stående innskudds- og låneordninger, eller deler av disse. I vurderingen av slike saker legges det særlig vekt på i hvilken grad motparten deltar aktivt i betalingsformidlingen, bidrar til finansiell stabilitet eller på annen måte fremme sentralbankvirksomhetens formål.

Som hovedregel kan banker, og etter nærmere vurdering, andre foretak i finansiell sektor med hovedsete i en EØS-stat få konto i Norges Bank. Nedenfor er hovedpunkter i reglene for kontohold.

Banker i EØS-området med grensekryssende virksomhet i Norge

EØS-banker som driver grensekryssende virksomhet i Norge, kan få kontohold i Norges Bank som annen motpart med adgang til innskudd og lån gjennom dagen, men ikke over døgnskillet.

Sentralbanker

Sentralbanker kan etter søknad og individuell vurdering få kontohold i Norges Bank dersom det er nødvendig av hensyn til valutabytteavtaler, dersom det kan tjene Norges Banks formål i forvaltningen av valutareservene eller på annen måte fremmer formålet for sentralbankvirksomheten. Sentralbanker kan ha ubegrenset med innskudd til en rente på maksimalt null prosent, men vil ikke ha adgang til Norges Banks låneordninger eller markedsoperasjoner.

¹⁴ Lov om Norges Bank og pengevesenet mv. av 21. juni 2019.

¹⁵ Forskrift om adgang til lån og innskudd i Norges Bank av 18. desember 2019.

Verdipapirsentraler

Verdipapirsentraler kan etter søknad få kontohold med adgang til innskudd gjennom dagen, men bare begrenset adgang til innskudd over døgnskillet for å ta høyde for eventuelle operasjonelle avvik.

Fullreservebanker

Fullreservebanker er finansinstitusjoner som har som eneste virksomhet å ta imot innskudd fra publikum og holde tilsvarende mengde innskudd i sentralbanken. Norges Bank har besluttet at fullreservebanker ikke lenger gis adgang til kontohold i Norges Bank. Virksomheten til slike banker anses ikke å fremme formålet for sentralbankvirksomheten og kan i stedet bidra til finansiell ustabilitet.

8.3 Omsetning

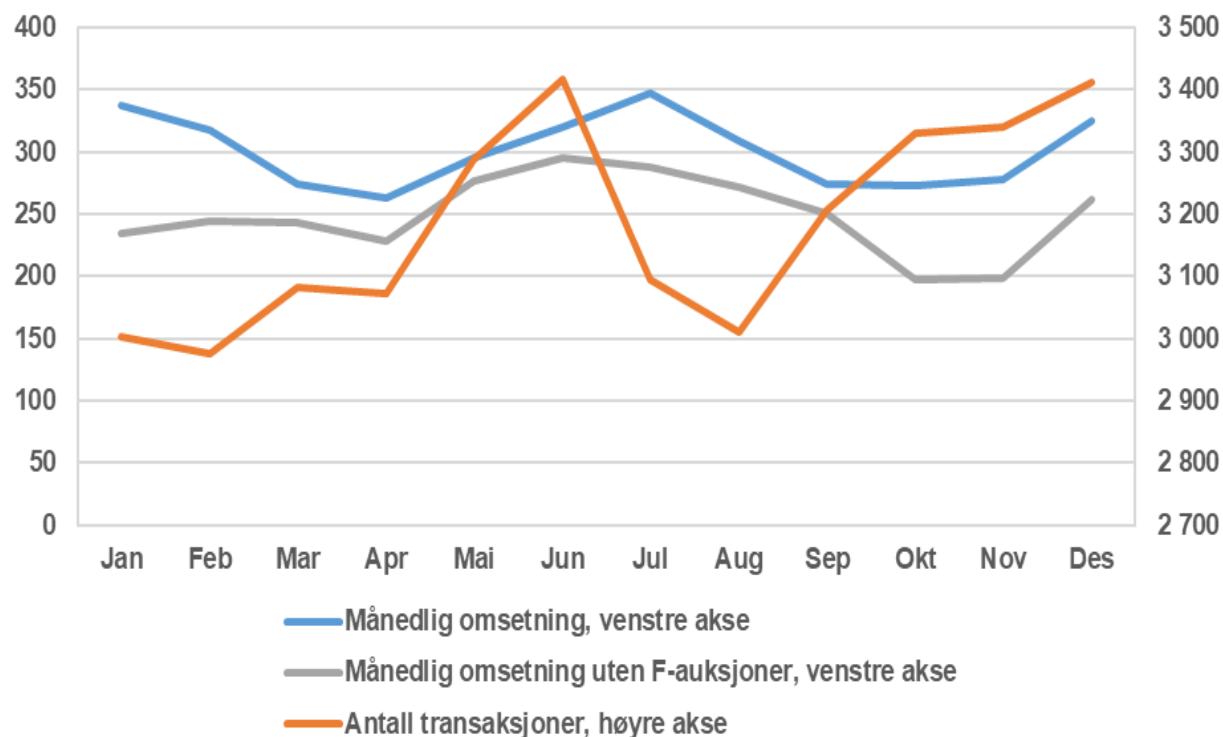
Gjennomsnittlig daglig omsetning i NBO i 2021 var 301 milliarder kroner, en reduksjon fra 421 milliarder kroner året før. Omsetningstallet for 2021 påvirkes av de ekstraordinære likviditetspolitiske tiltakene (F-lån og F-innskudd) som ble iverksatt fra mars 2020 og reversert i 2021. De siste ekstraordinære F-lånene til bankene forfalt i august 2021. Den midlertidige dollarlikviditetsordningen mellom Federal Reserve og Norges Bank forfalt ved årsskiftet 2021/2022.

Omsetningen i NBO i 2021 var høyest 15. september med 593 milliarder kroner og lavest 6. september med 136 milliarder kroner.

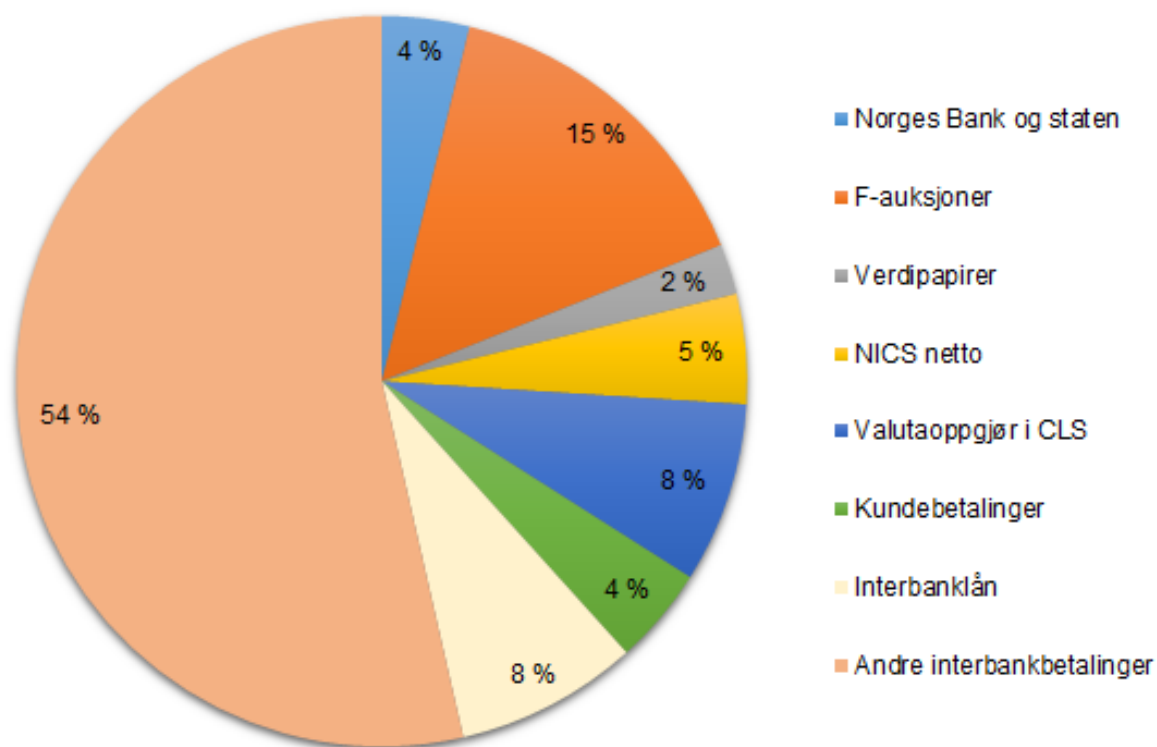
Antallet betalingsoppdrag som ble gjort opp i NBO i 2021, var i gjennomsnitt 3 188 per dag, en økning fra 2 935 i 2020. Dette skyldtes i første rekke at antallet bruttooppdrag fra NICS (NICS Brutto)¹⁶ har steget.

¹⁶ Betalinger over 25 millioner kroner. Disse betalingsoppdragene sendes umiddelbart fra NICS til Norges Bank for oppgjør enkeltvis.

Figur 1 Omsetning i milliarder kroner og antall transaksjoner. Månedlig gjennomsnitt 2021

Figur 2 Fordeling av omsetningen i NBO i 2021

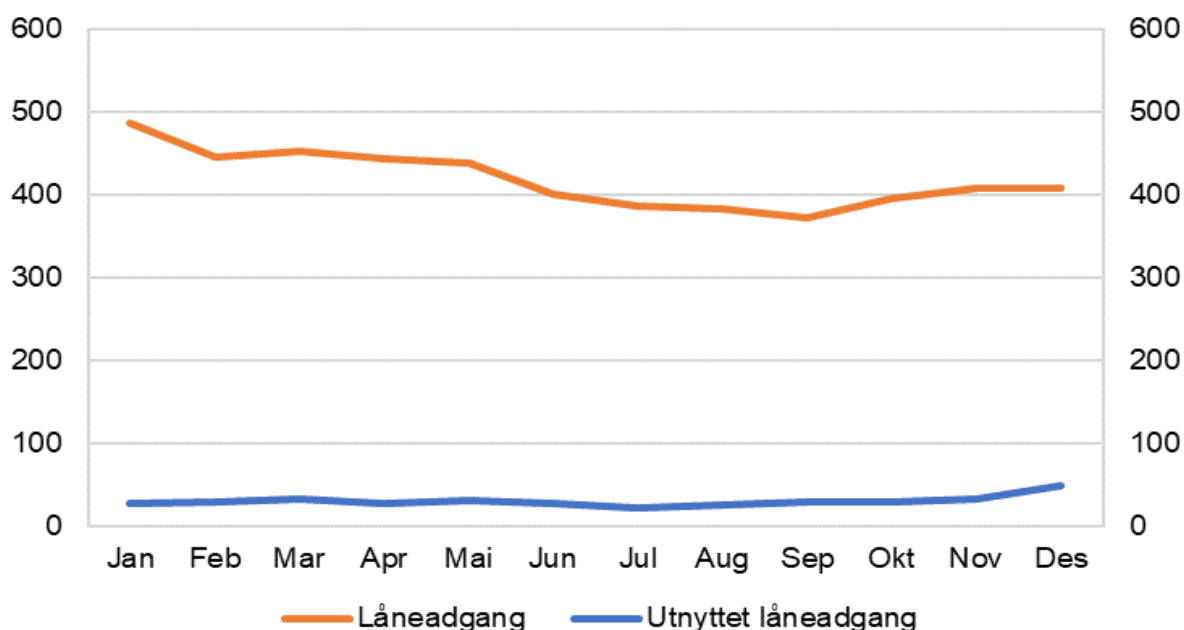
8.4 Låneadgang i Norges Bank

Banker har adgang til å låne i Norges Bank med sikkerhet i verdipapirer, innskudd i Norges Bank eller innskudd i Danmarks Nationalbank eller Sveriges riksbank innenfor ordningen med Scandinavian Cash Pool (SCP). Slike lån bidrar til å effektivisere gjennomføringen av pengepolitikken og betalingsoppgjørene. Sentrale motparter kan få låneadgang gjennom dagen med sikkerhet i verdipapirer.

Låneadgangen beregnes for hver kontohaver på grunnlag av pantsettelsen av verdipapirer i et verdipapirregister som er godkjent av Norges Bank til dette formålet. Godkjente verdipapirregistre er for tiden Verdipapirsentralen ASA (Euronext VPS), Euroclear Bank SA/NV i Belgia og Clearstream Banking SA i Luxembourg.

Gjennomsnittlig samlet låneadgang i 2021 var 418 milliarder kroner, en reduksjon fra 498 milliarder kroner i 2020. Tallene for både 2020 og 2021 var vesentlig høyere sammenlignet med tidligere år. Hovedårsaken var ekstraordinære likviditetspolitiske tiltak som følge av koronapandemien. Låneadgangen var høyest i januar med 487 milliarder kroner og lavest i september med 373 milliarder kroner. Den faktiske utnyttelsen av låneadgangen var 30 milliarder kroner i gjennomsnitt, dvs. om lag 7 prosent av den samlede låneadgangen. Utnyttelsen var høyest i desember med 48 milliarder kroner og lavest i juli med 21 milliarder kroner. Høyeste samlede intradag låneopptak varierte mellom 6,0 og 92,7 milliarder kroner. Tallene for låneadgang gjelder pantsettelse av verdipapirer og omfatter ikke F-innskudd eller innskudd i andre sentralbanker innenfor SCP-ordningen. Tallene for utnyttet låneadgang gjelder intradaglån og pantsettelse for eventuelle F-lån.

Figur 3 Gjennomsnittlig låneadgang og utnyttelse per måned. Milliarder kroner 2021

8.5 Priser og gebyrer i NBO

Banker og andre kontohavere betaler for kontohold og oppgjørstjenester i Norges Bank. Prisene fastsettes årlig slik at inntektene dekker to tredeler av kostnadene for drift og utvikling av NBO.

Prisstrukturen i NBO er basert på kontohaveres bruk av funksjonalitet. I tillegg er det en særskilt pris for banker som deltar direkte i oppgjør av pengedelen av verdipapiroppgjør.

Ettersom de samlede beregnede kostnadene for oppgjørstjenestene for 2021 var på om lag samme nivå som i 2020, ble prisene for 2021 videreført uforandret fra 2020.

I henhold til punkt 2.3 i vilkårene for kontohold deaktiverer Norges Bank tilgangen til NBO Online for brukere som ikke har vært pålogget de siste seks månedene. Fra 2021 ble det innført et nytt gebyr på kr 6 000 for slik deaktivering. Hovedformålet er å gi kontohavere et insentiv til å forbedre styringen og kontrollen av egne brukere. Det ble ellers ikke foretatt endringer i gebyrene for brudd mv. på vilkårene for kontohold i 2021.

Prisene og gebyrene i 2021 ga en inntekt på 88,2 millioner kroner, mot om lag 88,1 millioner kroner i 2020.

Norges Bank tok i oktober 2021 i bruk en ny og sikrere IT-driftsløsning for NBO. Samtidig har den interne forvaltningen og sikkerhetsoppfølgingen av IT-løsningene for oppgjørssystemet blitt styrket. Dette medfører en betydelig kostnadsøkning som vil bli faset inn i prisene over to år. Norges Bank besluttet høsten 2021 å øke prisene i NBO med om lag 22 prosent fra 2021 til 2022. Resten av kostnadsøkningen på om lag 10 prosent vil bli inkludert i fastsettelsen av prisene for 2023.